

॥ ਅਧਿਆਇ-16-17 ॥

ਜਲਦੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ, ਬਾਬਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼, ਬਾਬਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ (ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਕੋਲੋਂ ਜਲਦੀ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ।)

ਪਿੱਛਲੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਚੌਲਕਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹੀ, ਇਸ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਕਥਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਨਾਲ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਤੁੱਛ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਜੇ ਉਹ ਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਪੂਰੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਬਾਹਰੀ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਆਲੂ ਅਤੇ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਦੂਸਰਾ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਚਿੰਤਾਮਨੀ ਜਾਂ ਕਾਮਧੇਨੂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਜਿਸ ਅਮੁੱਲ ਖਜ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰੇ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਆਏ ਹੋਏ ਇਕ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸਰਵਣ ਕਰੋ—

ਇਕ ਅਮੀਰ ਆਦਮੀ (ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਛਾਣ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ) ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਅਤੁੱਲ ਜਾਇਦਾਦ, ਘੋੜੇ, ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦਾਸ ਅਤੇ ਦਾਸੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਉਸ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ, “ਮੇਰੇ ਲਈ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਸ਼ਿਰਡੀ ਜਾ ਕੇ ਬਾਬਾ ਕੋਲੋਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੁਖੀ ਹੋਰ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ, “ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਮੋਹ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਪਤਨੀ, ਔਲਾਦ ਅਤੇ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੀ ਫਸਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੌਣ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਕਦੀ ਇਕ ਛੁੱਟੀ ਕੌਡੀ ਦਾ ਵੀ ਦਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ?”

ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਟਾਂਗਾ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਿਰਡੀ ਆਏ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਮਸਜਿਦ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਣਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ “ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੋਝੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਕੇਵਲ ਇਹ ਹੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰੋਂ ਚਲ ਕੇ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਫ਼ਰ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਤਕਲੀਫ਼ ਸਹਿਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਫਲ ਅਤੇ ਗੁਣਕਾਰੀ ਸਮਝਾਂਗਾ।”

ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ, “ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤ ? ਏਨੇ ਬੇਚੈਨ ਨਾ ਹੋਵੋ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰ ਨਗਦ ਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਧਾਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਲੋਕ ਧਨ, ਸਿਹਤ, ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਨ, ਪਦਵੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦਾ ਪਿਆਸਾ ਹੋਵੇ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਆਸ ਨਾਲ ਇਥੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਹੈ, ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪਲ ਮੇਰੇ ਲਈ ਬਹੁਤ ਧੰਨ ਅਤੇ ਸੁੱਭ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਰਗੇ ਸੱਜਣ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਏਧਰ-ਉਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਦੇ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸੁਆਲ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਇਕ ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਨੰਦੂ ਮਾਰਵਾੜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਬਾਲਕ ਨੇ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨੰਦੂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਬਾਬਾ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਵਪਾਰੀ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ, ਇਸ ਵਾਰੀ ਵੀ ਬਾਲਕ ਰੁਪਏ ਨਹੀਂ ਲਿਆਇਆ। ਇਹ ਤਜਰਬਾ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਨਤੀਜਾ ਉਹੀ ਰਿਹਾ।

ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਬਾਬਾ ਆਪ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਸੁਆਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਵਰਗੀ ਤੁੱਛ ਰਾਸ਼ੀ ਦੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੀ ਕੀ ਸੀ ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਨੰਦੂ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਡਰਾਮਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਰਚਿਆ ਸੀ। ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਲੈਣ ਆਏ ਸੱਜਣ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਨੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਥੱਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਜੇ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਏਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਨਾ ਬੈਠਦੇ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਉਤਸੁਕਤਾ ਨਾਲ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਇਥੇ-ਉਥੇ ਦੌੜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣੇ ਹੀ ਨਾ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਬਾਬਾ ਆਪਣੇ ਵਚਨ ਪੂਰੇ ਕਰ ਕੇ ਕਰਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰ ਵਾਪਸ ਦੇ ਦੇਣਗੇ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਬਾ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਰਾਸ਼ੀ ਬਹੁਤ

ਹੀ ਘੱਟ ਸੀ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਆਪ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਉਧਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਪਾਠਕ ਜ਼ਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਮੀ ਬਾਬਾ ਕੋਲੋਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ, ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਅਤਿ ਅਮੁੱਲ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਬਾ ਨਾਲ ਸੱਚਮੁੱਚ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਸਿਰਫ ਦਰਸ਼ਕ ਨਾ ਬਣਦਾ ਬਲਕਿ ਫਟਾਫੱਟ ਹੀ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਦਿੰਦਾ। ਪਰ ਇਸ ਸੱਜਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚੁੱਪ ਬੈਠੇ, ਬਲਕਿ ਵਾਪਸ ਜਲਦੀ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਗੇ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨ ਹੋ ਕੇ ਬਾਬਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਹੇ ਬਾਬਾ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੇ ਦਿਉ। ਬਾਬਾ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ “ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤ! ਕੀ ਇਸ ਡਰਾਮੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਇਆ? ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਹੀ ਤਾਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। (1) ਪੰਜ ਪ੍ਰਾਣ, (2) ਪੰਜ ਇੰਦਰੀਆਂ, (3) ਮਨ, (4) ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ (5) ਹੰਕਾਰ। ਇਹ ਹੋਇਆ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ। ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ ਉਪਰ ਚਲਣਾ।”

ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਨੇ ਫੇਰ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਉੱਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦਸਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਇਹ ਹੈ—

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਜਾਂ ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ

ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੁਝ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(1) ਮੁਮੁਕਸ਼ੁਤਵ (ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਤੀਬਰ ਇੱਛਾ)

ਜਿਹੜਾ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਉਤਸੁਕਤਾ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹੇ, ਉਹੀ ਇਸ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਰਾਹ ਉੱਪਰ ਚੱਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ।

(2) ਉਦਾਸੀਨਤਾ

ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਦਾ ਭਾਵ ਦੁਨਿਆਵੀ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਲਾਭ ਅਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਮਾਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਜਨਮ ਦੇ ਕਰਮ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਸਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਜਗਤ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ।

(3) ਅੰਤਰਮੁਖਤਾ

ਈਸ਼ਵਰ ਨੇ ਸਾਡੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਾਹਰ ਦਾ ਹੀ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਅੰਦਰ ਦਾ। ਜਿਹੜੇ ਆਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਦੈਵੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(4) ਪਾਪ ਬੁੱਧੀ

ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਦੁਰਾਚਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਭੈੜੇ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਨ ਟਿਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਬੱਲ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਦਾ ਲਾਭ ਕਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ।

(5) ਉਚਿਤ ਆਚਰਣ

ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨੁੱਖ ਸੱਚਾ, ਤਿਆਗੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ ਬਣ ਕੇ ਜਤੀ-ਸਤੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਸਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ।

(6) ਸਾਰਵਸਤੂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਾ

ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ—ਚੰਗੀ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ। ਪਹਿਲੀ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਖ ਸੁੰਦਰ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਮੂੜਮਤ ਹਨ, ਉਹ ਮੋਹ ਦੇ ਵੱਸ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਸੁੰਦਰ ਨੂੰ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਉੱਪਰ ਆਚਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ।

(7) ਮਨ ਅਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ

ਸਰੀਰ ਇਕ ਰੱਥ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਉਸ ਦੀ ਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਸਾਰਥੀ ਹੈ। ਮਨ ਲਗਾਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਉਸਦੇ ਘੋੜੇ। ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਰਾਹ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਘੱਟ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਚੰਚਲ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਸਾਰਥੀ ਦੇ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ ਅਤੇ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਹੀ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਸਾਰਥੀ ਦੇ ਉੱਤਮ ਘੋੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਹ ਹੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਮ ਪਦ ਦੀ

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੁਨਰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਆਦਮੀ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਮਨ ਨੂੰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਖੀਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ, ਉਸ ਸਰਵ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਲੋਕ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(8) ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ

ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਨੁੱਖ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਸਨੂੰ ਚਿਤ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਅਤੇ ਆਤਮ ਦਰਸ਼ਨ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਧ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਤਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਉੱਨਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੰਕਾਰ ਛੱਡੇ ਬਿਨਾਂ ਲਾਲਸਾ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ-ਵਾਸਨਾ ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖਾਸ ਰੁਕਾਵਟ ਹਨ। ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਰੀਰ ਹਾਂ, ਇਕ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮੰਤਵ (ਆਤਮਸ਼ਾਕਸ਼ਾਤਕਾਰ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮੋਹ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿਓ।

(9) ਗੁਰੂ ਦੀ ਲੋੜ

ਆਤਮਗਿਆਨ ਏਨਾ ਡੂੰਘਾ ਅਤੇ ਭੇਦ ਭਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਦਦ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫਾਂ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਏਸੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜਿਸ ਨੇ ਆਪ ਉਸ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਲਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਹੀ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੈਰ-ਪੈਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਉੱਨਤੀ ਕਰਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(10) ਆਖੀਰ ਵਿਚ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ

ਜਦੋਂ ਭਗਵਾਨ ਕਿਸੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਵੇਕ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਖਾਲੀ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਹੀ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਆਤਮਾ ਚੁਣਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਹ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ—ਕਠੋਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼

ਜਦੋਂ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਉਸ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ, “ਚੰਗਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਪੰਜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਪੰਜਾਹ ਗੁਣਾਂ ਰੁਪਏਆ ਦੇ ਰੁਪ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰ

ਕਢੋ।” ਉਸ ਨੇ ਨੋਟਾਂ ਦੀ ਬੱਦੀ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਗਿਣਨ 'ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਦਸ-ਦਸ ਦੇ ਪੱਚੀ ਨੋਟ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਦੀ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਾਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸੱਜਣ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦੇ ਚਰਣਾਂ 'ਤੇ ਡਿੱਗ ਕੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਬੋਲੇ ਕਿ “ਆਪਣਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ (ਨੋਟਾਂ ਦਾ) ਇਹ ਬੰਡਲ ਲਪੇਟ ਲਵੋ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਤੁਹਾਡਾ ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦੇ। ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ, ਧਨ, ਔਲਾਦ ਅਤੇ ਐਸ਼ ਵਿਚ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਨੂੰ ਤਿਆਗੋ ਬਗੈਰ ਕਿਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਮੋਹ ਭਰਮ ਅਤੇ ਧਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਦੁੱਖ ਦਾ ਇਕ ਭੰਵਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਈਰਖਾ ਵਰਗੇ ਮਗਰਮੱਛਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਿਰਫ ਉਹ ਹੀ ਇਹ ਭਵਸਾਗਰ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਲਾਲਸਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਬੰਧ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਕੱਟੜ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ।”

ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—ਜਿਥੇ ਲਾਲਚ ਹੈ, ਉਥੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਜਾਂ ਧਿਆਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਲਾਲਚੀ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਅਤੇ ਮੋਖਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਲਾਲਚੀ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਸੰਤੋਖ ਹੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਪੱਕੇ ਇਰਾਦੇ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਲਾਲਚ ਮਨ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਧਨਾਵਾਂ ਫਜ਼ੂਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਕ ਉੱਤਮ ਸਾਧਕ ਜੇ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਕਰਤਵਾਂ ਦਾ ਫਲ ਪਾਉਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਈ ਉਸ ਵਿਚ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਵਿਅਰਥ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਆਤਮਾਨੁਭੂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿਹੜਾ ਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਲਿਪਤ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਸਾਧਨਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਨਿਰਾ ਪਖੰਡ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਠੀਕ ਇਹ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਰਾਹ ਬੁੱਧੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਠੀਕ ਹੋਏ, ਉਹ ਉਸ 'ਤੇ ਹੀ ਚਲੇ। ਮੇਰਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਮੈਂ ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਤਰ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਅਯੋਗਤਾ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣੋਗੇ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਕੀਨਨ ਹੀ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਬੈਠਕੇ ਮੈਂ ਕਦੀ ਝੂਠਾ ਭਾਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਮਹਿਮਾਨ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ, ਹੋਰ ਦੋਸਤ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਆਦਿ ਵੀ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੱਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।” ਬਾਬਾ ਵੱਲੋਂ ਧਨੀ ਸੱਜਣ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਸ ਗਿਆਨ ਭੋਜ ਵਿਚ ਮਸਜਿਦ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਜਣੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ

ਕੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਉਸ ਧਨੀ ਸੱਜਣ ਦੇ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖ ਨਾਲ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਬਾਬਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਤ ਅਨੇਕਾਂ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੰਗਲ ਦੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਜਾਂ ਝੋਂਪੜੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਮੁਕਤੀ ਜਾਂ ਮੋਕਸ਼-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਈ ਘਰ-ਬਾਰ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਔਲਾਦ, ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਦੂਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਸਿਰਫ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਿੱਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਿੰਮ ਦੇ ਦਰਖਤ ਥੱਲੇ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰਿਕ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਚਰਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਉਹ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਧੂ ਜਾਂ ਸੰਤ ਵਿਰਲੇ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਪ ਭਗਵਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਹੇਮਾਂਡਪੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—

“ਉਹ ਦੇਸ਼ ਧੰਨ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਿਵਾਰ ਧੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਧੰਨ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਸਾਈਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਅਸਧਾਰਣ ਪਰਮ ਸਰੇਸ਼ਟ ਅਨਮੋਲ ਸ਼ੁੱਧ ਹੀਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।”

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਈਂਨਾਥ ਨੂੰ ਸੀਸ ਝੁਕਾਉ : ਸਾਰੇ ਸੁੱਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਾਉ।

